

บทความวิจัย

แนวทางส่งเสริมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ ด้วยแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning)

บทคัดย่อ

แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ความมั่นคงระหว่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาชั้นสูงของกองทัพเรือ ด้วยแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้เรียนในหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์ประจำหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ จำนวน ๑๗ นาย สำหรับระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) ซึ่งแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๔ ระยะ ระยะที่ ๑ สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ ระยะที่ ๒ รวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในหลักสูตร และระยะที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้เรียน และระยะที่ ๔ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการใช้ปัญญา และการตัดสินใจในสภาวะวิกฤติ ซึ่งเมื่อนำมาอธิบายตามคำทฤษฎีหลัก ๓ ทฤษฎีข้างต้น จะทำให้เห็นถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อันเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือที่รับผิดชอบด้านการบริหารหลักสูตร และฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ที่จะต้องปรับแนวทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีภาวะผู้นำ เพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ จำเป็นต้องมีการจัดทำแบบประเมินที่มีประสิทธิภาพ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของปัญหา

ทะเลเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญกับมวลมนุษยชาติ โดยเป็นทั้งแหล่งทรัพยากร เส้นทางการค้าทางทะเล การใช้ประโยชน์พื้นที่ในเชิงการท่องเที่ยว และประมง และการแสดงอาณาเขตอำนาจอธิปไตย ด้วยเหตุนี้ ความต้องการผลประโยชน์ทางทะเลของรัฐ และไม่ใช่รัฐจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสภาวะความสับสนวุ่นวายอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัตจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ทั่วโลกเรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์อันเป็นช่วงเวลา ที่หลายสิ่งหลายอย่างบนโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ด้านความมั่นคงทางทะเลก็เช่นกัน รัฐต่าง ๆ ไม่ได้จำกัดการรักษาความมั่นคงทางทะเลของตนอยู่ภายในพื้นที่ทางทะเลซึ่งตนมีอำนาจอธิปไตยเท่านั้น หากยังขยายออกไปไปยังเขตทะเลหลวงผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐ การดำเนินมาตรการและนโยบายระหว่างประเทศ เพื่อให้รัฐที่ร่วมมือกันให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน (Win – Win) จึงกลายมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงทางทะเลของรัฐกับรัฐอื่น ๆ (Maritime Security) ในแบบพหุภาคีหรือพหุภาคีมากกว่า

การใช้กำลังทางเรือปกป้องเพียงอธิปไตยเหนือน่านน้ำของรัฐตนในลักษณะของการป้องกันตนเอง (Self Defense) เฉกเช่นที่ผ่านมาเท่านั้น จากที่กล่าวข้างต้น การดำเนินการตามมาตรการและนโยบาย ระหว่างประเทศนั้น เมื่อแปลงไปสู่การใช้เครื่องมือเพื่อดำเนินการให้เกิดความมั่นคงทางทะเล อย่างเป็นทางการแล้ว มักจะเป็น การใช้การทูต การปฏิบัติการร่วมทางทะเลด้วยกำลังทางเรือ และการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมทางทะเล ระหว่างรัฐตั้งที่สามารถเห็นได้ในปัจจุบัน มากกว่าการใช้กำลังรบทางเรือเข้าทำลายฝ่ายตรงข้ามหรือคู่ขัดแย้ง โดยตรงเช่นในอดีต และจากแนวทางการใช้เครื่องมือนี้เอง กองทัพเรือ เครื่องมือหลักของรัฐในการรักษา ความมั่นคงทางทะเล จำเป็นต้องมีความพร้อมเพื่อสนองต่อนโยบายและแนวทางการใช้กำลังให้สอดคล้อง อันนำไปสู่แผนการเสริมสร้างกำลังอย่างเหมาะสม เพื่อให้การเตรียมกำลังรบไม่ส่งผลกระทบต่อการจัดการ งบประมาณของรัฐอย่างไม่สมเหตุสมผล

สำหรับกองทัพเรือไทยนั้น ได้รับจัดสรรงบประมาณจากกระทรวงกลาโหม ประมาณ ๔๒,๐๐๐ ล้านบาท และจากข้อมูลด้านงบประมาณที่ได้รับย้อนหลัง ๕ ปี พบว่า มีแนวโน้มที่คงที่ซึ่งขัดแย้งกับอัตราเงินเฟ้อ ของประเทศที่สูงขึ้นทุกปี จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในอนาคตการเสริมสร้างกำลังรบเพื่อให้กำลังทางเรือ มีความพร้อมในการรักษาอธิปไตยทางทะเล ตามแนวคิดกองทัพเรือสมัยใหม่ (เจฟฟรีย์ ทิลล์, ๒๐๐๔) ไม่สามารถกระทำได้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้กำลังเพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสมกับงบประมาณ ที่ปรับลดลง จากปัจจัยด้านงบประมาณ อันส่งผลต่อแนวทางการใช้กำลังนี้เอง ผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตร เสนาธิการทหารเรือ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีความเข้าใจ ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมที่มีความต่อเนื่องและเป็นพลวัต อันจะสามารถส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงทางทะเลและกองทัพเรือได้ ซึ่งการส่งเสริมนี้จะเป็นการปรับทัศนคติ เกี่ยวกับใช้กำลังทางเรือ ให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของ ผู้นำทางทหารยุคใหม่ที่สำคัญ

หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ ซึ่งเป็นหลักสูตรหลักของกองทัพเรือ มุ่งเน้นกลุ่มนายทหาร สัญญาบัตรที่ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือที่มีชั้นยศ น.ต. - น.ท. มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตนายทหาร ชั้นสัญญาบัตร ชั้นยศ น.ท. ให้เป็นฝ่ายอำนวยการระดับกรม หรือผู้บังคับหน่วยระดับกองพันได้ มีระยะเวลาการศึกษา ๑ ปีงบประมาณ โดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ รร.สธ.ทร.

กระบวนการคัดสรรนายทหารสัญญาบัตร จะจัดลำดับจากนายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษา จากโรงเรียนนายเรือที่ยังไม่ผ่านการศึกษาระดับชั้นยศ น.ต. - น.ท. ตั้งแต่อาวุโสสูงสุดลงไปจนครบจำนวน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ จะอยู่ในช่วงชั้น ยศ น.ต. - น.ท. นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้กำลังพลกองทัพเรือที่มีชั้นยศระดับเดียวกัน แต่ไม่ใช่ผู้สำเร็จ การศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ สอบคัดเลือกเพื่อได้รับสิทธิ์เข้ารับการศึกษา กับ นายทหารสัญญาบัตรต่างเหล่าทัพ ที่เหล่าทัพส่งมาศึกษาร่วมกัน และนอกจากนี้ ยังมีนายทหารชั้นสัญญาบัตร จากมิตรประเทศปีละประมาณ ๖ - ๘ นายร่วมศึกษาด้วย โดยปกติ (ก่อนปีงบประมาณ ๒๕๖๒) จะมี นายทหารนักเรียนประมาณ ๑๑๐ - ๑๒๐ นาย แต่ เนื่องจากด้วยจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ ลดลง ในช่วงหลังปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ส่งผลให้ภายหลัง ปีงบประมาณ ๒๕๖๒ จำนวนผู้เข้ารับ การศึกษาหลักสูตรดังกล่าวโดยเฉพาะนายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จจาก โรงเรียนนายเรืออันเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก จำนวน ๔๕ นายเท่านั้น จากผู้เข้ารับการศึกษาทั้งสิ้น ๗๐ นาย

วิธีการคัดสรรนายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ เป็นการจัดลำดับ ตามอาวุโส จึงเปรียบเสมือนกับการบังคับให้เข้ารับการศึกษาสูตรตามแนวทางการรับราชการและ จากรายงานผลการศึกษา

ของ รร.สธ.ทร. พบว่า ในแต่ละปีการศึกษา มีนายทหารนักเรียนสำเร็จการศึกษา มากกว่าร้อยละ ๙๙ โดยมีระดับคะแนนแตกต่างกันไป

แต่เมื่อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมการศึกษาตลอดปีการศึกษาแล้ว พบว่า นายทหารนักเรียน จำนวนไม่น้อยขาดความเอาใจใส่ สนใจศึกษาในรายวิชาต่าง ๆ ทั้งผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ นายทหารสัญญาบัตรของกองทัพเรือที่มาจาก การสอบคัดเลือกและจากต่างเหล่าทัพ โดยจะสังเกตได้จาก ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษา เห็นได้ว่า ไม่ว่าผู้เข้ารับการศึกษาจะให้ความสนใจใฝ่ใฝ่มากหรือน้อย อย่างไรก็ตาม ก็จะสามารถสำเร็จการศึกษาได้

จากเหตุข้างต้น ทำให้ขีดความสามารถของผู้รับการศึกษาไม่เป็นไปตามมุ่งประสงค์ของหลักสูตร เท่าที่ควร ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการศึกษา เกิดแนวคิดในการเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อันเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญที่ผู้สำเร็จการศึกษา จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในชีวิตการรับราชการ และชีวิตประจำวันได้ อันจะทำให้ผู้เข้ารับการศึกษา มีโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถด้านอื่น ๆ ตามที่มุ่งประสงค์ของหลักสูตรต้องการในระหว่าง การศึกษาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และ ๒) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้เรียนในหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้แน่ใจว่า การดำเนินการวิจัยมีข้อมูลที่ครบถ้วน ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดทำบทสรุปของงานวิจัยมีความถูกต้อง เพียงตรงยิ่งขึ้น การวิจัยนี้จึงแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๔ ระยะ ระยะที่ ๑ สร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ ระยะที่ ๒ รวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในหลักสูตร และระยะที่ ๓ วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้เรียน และระยะที่ ๔ สรุปผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นี้ ใช้การสนทนาแบบตัวต่อตัว ระหว่างผู้รับการสัมภาษณ์กับผู้วิจัย (face to face interview) โดยใช้เครื่องมืออันได้แก่คำถามที่สร้างขึ้นเอง และผู้เชี่ยวชาญ ได้ทำการตรวจสอบและแก้ไขตามคำแนะนำแล้ว เพียงพอต่อการนำมาใช้ประกอบ การวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งลักษณะของ คำถามจะเป็นการสอบถามถึงความคิดเห็น มุมมองของผู้สอนที่มีต่อ ผู้เรียนและสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะที่คิดว่าควรนำมาปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้อง กับแนวทางการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และ เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลในการวิจัยระยะที่ ๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลได้เรียบร้อยแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนด คือ ภายหลังจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นายทหารเรือที่เคยมีประสบการณ์สอน หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือมาวิเคราะห์ร่วมกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อสังเคราะห์ให้ได้แนวทาง การส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้เรียนในหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ ที่เหมาะสมได้

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพยึดตามแนวทางของ Mezirow และ Paulo Freire ได้แก่ ระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนใน ๔ ระดับ (Mezirow, ๒๐๐๐) และ ขั้นตอนการสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Freir, ๑๙๗๔) เพื่อให้มั่นใจว่า คำอธิบาย บรรยาย ของประสบการณ์ได้สะท้อนมาจากความเป็นจริงของประสบการณ์ที่ศึกษา (credibility) การรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ตรงในการทำหน้าที่สอน ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ และผู้วิจัยเข้าใจถึงข้อข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การเข้าใจถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่เป็นพลวัต ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของรัฐ ทหารผู้ที่มีหน้าที่รักษาความมั่นคงให้กับรัฐจำเป็นต้องมีความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเหล่านั้นตลอดเวลา ผู้นำทางทหารทุกนายจึงต้องมีขีดความสามารถด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และจากการสัมภาษณ์นายทหารเรือที่มีประสบการณ์สอนหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือจำนวน ๑๗ นาย พบว่า มีความเห็นคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับความสำคัญในการที่จะทำให้ผู้สำเร็จหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือมีขีดความสามารถในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งอันเป็นปัจจัยภายนอก นั่นคือ การไม่เจริญในหน้าที่การรับราชการตามสมควร ซึ่งทำให้ผู้เรียนขาดความใส่ใจต่อการศึกษา และถือเป็นความท้าทายที่สำคัญของผู้จัดการเรียนรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางนายมีความเห็นว่าการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการศึกษาในหลักสูตรและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมไปถึงการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้นำไปใช้ได้เฉพาะการรับราชการทหารเท่านั้น หากแต่ยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งการนำเสนอแนวคิดนี้ต่อผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยความสามารถของผู้จัดการเรียนรู้แต่ละหมวดวิชาเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องจนทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาและพร้อมที่จะเรียนรู้ต่อไปได้ ผู้วิจัยได้ใช้คำหลักจำนวน ๗ คำ (Generative word) เพื่อใช้อธิบายแนวทางในการส่งเสริมในการสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้แก่ผู้เรียน มากำหนดแนวทางการส่งเสริมด้วยการกำหนดประเด็นหลัก (Generative theme) ลงในเนื้อหาการสอนของแต่ละหมวดวิชา พบว่า แต่ละหมวดวิชามีเนื้อหาในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงการประยุกต์ใช้เบื้องต้นได้ โดยผู้จัดการเรียนรู้จะต้องสามารถวัดระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเรียนรู้ผ่านแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งแบ่งระดับการเรียนรู้เป็น ๔ ระดับ คือ การเปลี่ยนแปลงมุมมอง การเปลี่ยนแปลงจิตนิสัย การเรียนรู้กรอบอ้างอิงใหม่ ตามลำดับ

โดยคำหลัก (Generative word) ประกอบด้วย คำจำนวน ๗ คำ โดยในคำเหล่านี้จำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มทฤษฎีหลัก ๓ ทฤษฎี คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และกลุ่มคำทั่วไปอีก ๔ คำ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผู้จัดการเรียนรู้จะต้องประเมินทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealize Influence หรือ Charisma Leadership) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) กระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation) และการตัดสินใจในสภาวะวิกฤติ (Crisis decision-making)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาตลอดชีวิต คือ กระบวนการศึกษาของบุคคลเท่านั้น โดยเป็นกระบวนการศึกษาที่มีระยะเวลายาวนาน กล่าวคือ ตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบุคคลหนึ่ง ๆ จะสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองด้วยทรัพยากรและโอกาสที่เหมาะสม เพื่อให้ตนสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมที่เป็นผลจากการเรียนรู้หนึ่ง ๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ส่วนในแง่ของการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาศาสตร์จะมีการออกแบบการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน หรือการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อสร้างเสริม ลักษณะนิสัยของผู้เรียนให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความต้องการพัฒนาตนเอง ปรับตัวเอง ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ ภาวะผู้นำที่เน้นการกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติตามโดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความคาดหวังของผู้ตามในเชิงกลไกทางจิตวิทยา จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขององค์กรในลักษณะที่คล้อยตามผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการใช้ปัญญา และการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล การที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้นั้น จำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา ซึ่งตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ Mezirow (Mezirow, ๒๐๐๐) ได้แบ่งระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนใน ๔ ระดับ ได้แก่ ๑) การเปลี่ยนแปลงมุมมอง ๒) การเปลี่ยนแปลงจิตนิสัย ๓) การเรียนรู้กรอบอ้างอิงใหม่ และ ๔) การกลั่นกรองพิจารณากรอบอ้างอิงเดิมอย่างประณีต และแนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่ของ Paulo Freire ได้เสนอแนะการคัดเลือกคำเพื่อใช้เป็นคำหลัก (Generative word) เพื่อนำคำเหล่านี้ไปกำหนดแนวทางหรือประเด็นหลัก (Generative theme) ในการอภิปรายและนำไปสู่ประเด็นในเนื้อหาในแต่ละหมวดวิชา

ผลการวิจัยทำให้ได้คำสำคัญที่จำเป็นต้องใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ (Generative word) ประกอบด้วย คำจำนวน ๗ คำ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealize Influence หรือ Charisma Leadership) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) กระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation) และการตัดสินใจในสภาวะวิกฤติ Crisis decision-making ทั้งนี้ พบว่า การนำ Generative word ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในหมวดวิชาต่าง ๆ

สามารถกระทำได้ โดยกำหนดให้ใช้กลุ่มคำเป็นลักษณะประเด็นหลัก (Generative theme) ในแต่ละ หมวดวิชาที่ใช้กลุ่มคำที่แตกต่างกัน

เมื่อนำเอาคำหลักที่ได้มาใช้ในการกำหนดประเด็นหลักในการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้จัดการเรียนรู้จำเป็นต้องดำเนินการตามกระบวนการการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ ประเมินกรอบความคิดที่แตกต่าง ขั้นตอนที่ ๒ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างทางเลือก ขั้นตอนที่ ๓ เกิดการวางแผนในการเตรียมความพร้อมสร้างบทบาทใหม่ และขั้นตอนที่ ๔ เกิดการสร้างและบูรณาการสมรรถนะเข้ากับความรู้และประสบการณ์ภายใต้มุมมองใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางส่งเสริมการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือด้วยแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) เพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในแต่ละหมวดวิชาจะสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือหรือเครื่องช่วยสอนได้ตามความเหมาะสม โดยมีข้อเสนอแนะ ๓ ประการคือ ๑) กรมยุทธศึกษาทหารเรือ และ ฝ่ายวิชาการฯ กำหนดนโยบายสร้างต้นแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ของหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ โดยอาศัยคำหลัก (Generative word) ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น ๆ ๒) ฝ่ายวิชาการฯ กำหนดแนวทางการสอน การกำหนดประเด็นหลัก (Generative theme) ลงในเนื้อหาการสอนของแต่ละหมวดวิชา และกำหนดแนวทางการวัดระดับการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อใช้ในการประเมินผู้เรียน และประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับปรับปรุงหลักสูตรตามวงจรให้เกิดความเหมาะสมต่อไป ๓) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัย หัวข้อวิจัยแนวทางการติดตาม ประเมินผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และควรการเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายจากหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือเป็นหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชื่อมโยงของหลักสูตรศึกษาของกองทัพเรือ เพื่อบูรณาการการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้กำลังพลมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง อันจะเป็นผลดีต่อกองทัพเรือในการบริหาร และพัฒนาองค์กร

เอกสารอ้างอิง

หนังสือและวารสารวิชาการ

- จรรยาศรี มาติลโกวิท และคณะ. ๒๕๕๓. รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมความเป็น
ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุชนิ คำมี. ๒๕๕๗. การศึกษาตลอดชีวิต: พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ ๓๑ กรกฎาคม
๒๕๖๗. จาก Digital Object Identifier (nrct.go.th): [http://doi.nrct.go.th/ListDoi/
listDetail?Resolve_DOI=10.14456/jmu.2014.5](http://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14456/jmu.2014.5)
- สุมาลี สังข์ศรี. (๒๕๔๔). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล. ๒๕๕๔. การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต *Lifelong Education and Lifelong
Learning*. บทความวิชาการ คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต *Definitons
Concepts, Characteristics of Lifelong Education*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. ๒๕๕๗. การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต *Lifelong Education and Lifelong
Learning*. บทความวิชาการ คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต *Definitons
Concepts, Characteristics of Lifelong Education*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๖๐. แผนการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๖๐ - ๒๕๗๔. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา : บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ๒๕๕๒. หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะนักบริหาร
ระดับสูง *กศน.* เอกสารประกอบการฝึกอบรม การพัฒนาสมรรถนะนักบริหารระดับสูง *กศน.*
ปีงบประมาณ ๒๕๕๒. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ๒๕๕๖. *คัมภีร์ กศน.* หน่วยศึกษานิเทศก์
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วน จ
จำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง
- A.J.Corpley and R.H.Dave (1978). *Lifelong Education and the Training of Teachers*: Pergamon.
- Chioma Ugochukwu. 2024. Transformational Leadership Style: How To Inspire And
Motivate. www.simplypsychology.org/. สืบค้นเมื่อ ๑๙ มิ.ย.๖๗
- Dave, R.H. 1973. *Lifelong Education and School Curriculum*. (UIE Monograph I) Hamburg:
Unesco Institute for Education.
- Freir, P. (1974). *Education for Critical Consciousness*. London: Sheed and Ward.
- Freir, P. (1974). *Education for Critical Consciousness*. London: Sheed and Ward.
- Geoffrey, T. (2009). *Seapower: A Guide for the Twenty-first Century*: Published June 21, 2018 by
Routledge 476 Pages 57 B/W Illustrations

- Hainuat, L.D. 1981. "Educational needs" in UNESCO. Curricula and lifelong education: Education on the move. France : Imprimeries de Chambéry.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. Jossey Bass Publisher, San Francisco.
- Mezirow, J. (2000). *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. The Jossey-Bass Higher and Adult Education Series. San Francisco: Jossey-Bass.

บทความ

ชนิดดา ภูงส์ทอง. ๒๕๖๑. เหตุผลและความสมเหตุสมผล: จากทฤษฎีการกระทำทางการสื่อสารของฮาเบอร์มาสสู่ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของเมอซีโรว์. *Journal of Inclusive and Innovative Education (tci-thaijo.org)* ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๐๒๒): พฤษภาคม – สิงหาคม. เชียงใหม่ : กองบรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์ หน่วยบริหารงานวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เอกสารวิจัย/เอกสารประจำภาค ส่วนบุคคล

นิคม เรืองแจ่ม. (๒๕๖๒). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาหลักสูตรหลักของ ยศ.ทร. ให้มีขีดสมรรถนะ (Competency) ของ ทร. และมีทักษะของมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑*. วิทยาลัยการทัพเรือ.